

LUX FILM DAYS

3 FILM
24 SPROG
28 LANDE



© Sophia Olsson

SAMEBLOD

En film af Amanda Kernell
Sverige, Norge, Danmark



SAMEBLOD

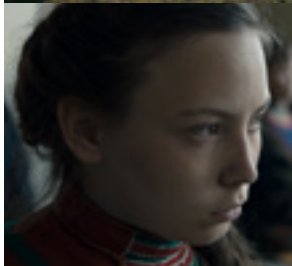
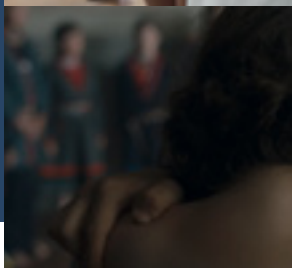
EN FILM AF AMANDA KERNELL

En ældre kvinde rejser sammen med sin søn til sin hjemstavn i det nordlige Sverige for at deltage i sin søsters begravelse. Hun har intet ønske om at genoptage kontakten med sin familie eller sit lokalsamfund, som hun forlod, da hun var ganske ung. Da hun er fremme, kommer minderne væltende tilbage: Som ganske ung blev hun udsat for krænkelser af velmenende svenskere, forsøgte at blive anerkendt som deres ligeværdige og endte med at skifte identitet for at undgå en skæbne, hvor hun følte sig klemt. Efter alle disse år forekommer hendes fornægtelse af sine egne rødder hende som en løgn over for sig selv.

EN SLAGS INTERN KOLONIALISME

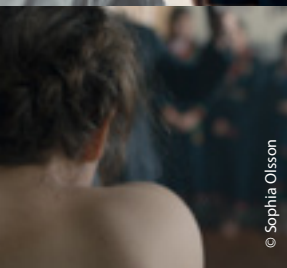
Amanda Kernells film giver ingen skriftlige oplysninger om, hvor og hvornår filmen udspringer sig, f.eks. »Lapland, 1930«. Det er op til publikum at skabe deres egne hypoteser om regionen og det samfund, som findes i området, der uden tvivl er meget lidt kendt af en stor del af den europæiske befolkning. Indledningen med den ældre kvindes tilbagevenden til sit land foregår naturligvis i vores tid (en moderne bil, tøj med leopardprint osv.), men det lange tilbageblik, som udgør den største del af filmen, er ikke udtrykkeligt fastlagt i tid og sted.

Christina genoplever sin ungdom, dengang da hun hed Elle Marja. Vi ser en nomadefamilie med traditionelle dragter: rensdyravlere. De to piger skal afsted på kostskole for at få en svensk uddannelse: Der er deres modersmål samisk forbudt. For den yngste, Njenna, er denne geografiske og kulturelle afstand sønderrivende. Den ældste, Elle Marja, ser uddannelse — herunder læsning af bøger — som en mulighed for frigørelse. Denne frigørelse er særligt afgørende for hende, eftersom hun føler sig udstødt af svenskerne. De unge mennesker, der arbejder på eller omkring skolen, nedgør da også de samiske børn, som er lette at genkende på deres traditionelle dragter og deres relativt beskedne størrelse. Generelt betragtes disse børn som lokale kuriositeter. Christina, den slanke og blonde lærer, lærer dem en velkomstmæssig tilgang til gæster fra Uppsala: »Jeg er et lille og fattigt barn, men jeg er lykkelig ...«. Disse gæster er ikke — som nogle af børnene håber på — kongen eller dronningen af Sverige, men en forsker, en fotograf og en »formidler«. Den første kommer for at foretage antropologiske målinger (kraniebredde, næsens længde osv.), den anden tager billeder af børnenes kropsbygning, i nøgen tilstand, og kvinden forsøger at »indsmigre sig« hos børnene, idet hun beundrer deres tøj og deres bløde hår (»som slet ikke er kruset!« siger hun) og ved at aflede lærerens opmærksomhed i et vanskeligt øjeblik, hvor Elle Marjas blufærdighed bliver krænket. Hun er det ældste af børnene og forventes at gå foran med et godt eksempel, men hun er i puberteten. Hun oplever derfor denne eksponering som en ydmygelse: De besøgende er ikke kommet for at møde unge svenske statsborgere, men for at studere repræsentanter for en »etnisk gruppe«, som man undersøger dyr. Følelsen af at være reduceret til et dyr lader sig ikke dulme: Som svar på yderligere et angreb fra andre unges side (»de er forblevet på et lavere udviklingsstade«) gør Elle Marja indsigelse og kræver en undskyldning, men udsættes i stedet for den ultimative fornærmelse: Drengene skubber hende omkuld og mærker hende, som et rensdyr, med et snit i øret ...

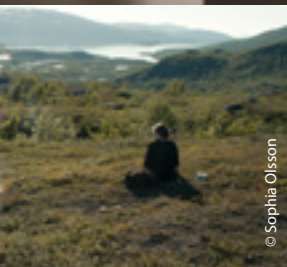




© Sophia Olsson



© Sophia Olsson



© Sophia Olsson



© Sophia Olsson

Elle Marja ønsker brændende at forlade denne region, hvor samerne stigmatiseres og foragtes: hun udtrykker ønske om at gennemføre sin skolegang i Uppsala, men læreren nægter at træffe foranstaltningerne, idet hun påstår, at samernes børn ikke har de samme evner som de svenske børn og endda, at de ikke ville kunne overleve i byen!

Alt dette indikerer, at det kun er på overfladen, at svenskerne er velvillige over for samerne: sidstnævnte fastholdes i en ulidelig mellemposition. På den ene side får børnene deres skolegang, hvilket utvivlsomt er positivt, og kommer (lidt) i berøring med kultur, f.eks. da læreren giver Elle Marja en bog. Men på den anden side får man dem til at tro, at de grundlæggende er anderledes og ude af stand til at leve det moderne liv! Igen sidestilles samerne implicit med dyr, hvis overlevelse fuldstændig afhænger af deres tilknytning til deres miljø.

ET IDENTITETSSKIFTE

For at undslippe en skæbne, der er fuldstændigt dikteret af familien, men også af de svenskere, der ønsker at fastholde hende i denne status af andenrangsmenneske, har Elle Marja ikke andet valg end at skifte identitet: Hun skifter navn (og tager symbolsk lærerens navn: Christina Lajler), hun affører sig sin traditionelle dragt og tager almindeligt tøj på og brænder dragten som et tegn på, at hun ikke vil vende tilbage. Hun vil naturligvis ikke længere tale samisk, og hun slutter endda af med at dræbe et rensdyr som et udtryk for vrede, men også som en endelig afvisning af sine forældres liv. Det virker, som om Elle Marjas personlige identitet er stærkere end hendes kulturelle identitet, som om der var en konflikt mellem disse to identiteter, og den anden forhindrede den første i at udvikle sig.

Men så enkelt er det selvfølgelig ikke i virkeligheden. Selv om hun skifter navn, påklædning og sprog, afslører hendes udseende, at hun er »lap«, som svenskerne siger, et udtryk, som samerne opfatter som negativt ladet, og end ikke venlige svenskere som Niklas og de venner, han har inviteret til sin fødselsdag, lader sig narre af denne falske identitet. I Uppsala tror Elle Marja faktisk,

at hun kan skifte identitet og blive accepteret som enhver anden pige eller næsten ... Hun modtages ganske vist først lidt køligt, men får dog lov at bo hos Niklas' forældre; hun bliver optaget på en skole, og selv om hun stikker ud blandt de unge piger, som allesammen er blonde og tynde, ser hun ud til at få en veninde. Men tvivlen spørger stadig: er det virkelig hende, den unge Christina, der vækker sympati, eller er det kun hendes fremmedartethed, der er interessant? Scenen, hvor en veninde af Niklas beder hende om at synge en joik (samernes traditionelle sang) er meget sigende i denne forbindelse. Selv til en fødselsdag i byen fremstår Christina som et etnologisk kuriosum ...

Til sidst bliver hun bedt om at forlade Niklas' hjem og om at betale skolepenge: Nu har borgerskabet i Uppsala en bekvem undskyldning til at retfærdiggøre sin afvisning af hende, nemlig hendes fattigdom, og ikke hendes rødder. Som om denne afvisning i byen var mere civiliseret, mindre brutal end den på landet ...

Det lykkes imidlertid Elle Marja fuldt ud at blive Christina (det er det navn, hendes søn kalder hende): Udrustet med sin fars sølvbælte kan hun finansiere sine studier. Fortsættelsen vises ikke, men man må antage, at Elle Marjas beslutsomhed og tilpasningsevne, som der allerede er givet mange eksempler på i historien (hendes

modstandsdygtighed over for de foragtede unge, hendes frækhed til at gå til bal i en stjålen kjole, hendes efterligning af svenskerne, som når hun løfter sin lillefinger for at drikke kaffe), sørger for resten.

HEN IMOD EN LØSNING PÅ KONFLIKTEN

For tilskueren er den identitetskonflikt, som personificeres ved Elle Marja-Christina, ganske åbenbar, og man kan spørge sig selv om, hvordan personen kan ønske at tilslutte sig undertrykkernes lejr. Den unge pige synes ikke at opfatte det paradoks, som består i at ligge under for nedgørelse, stigmatisering og vold fra svenskernes side og samtidig ønske at blive som dem, at være en del af deres samfund, mod sit eget. Da hun er blevet gammel, afviser hun stadig sine rødder totalt: hun er uvillig til at følge med sin søn, ønsker ikke at høre joik, lader som om hun ikke forstår samisk og nægter at lade sig indkvartere, selv for en enkelt nat, hos sin familie. Hun foretrækker at tage på det hotel, hvor turister overnatter. Der udveksler hun et par ord med nogle af dem, der klager over den larm, som rensdyraverne laver med deres motorcykler, og som endog stiller spørgsmålstegn ved, om de har ret til at forurene naturreservatet.

At befinde sig i sin hjemstavn og endnu engang være konfronteret med svenskernes nedsættende omtale af samerne bringer fortiden op i frisk erindring og fungerer omsider som en øjenåbner for denne identitetskonflikt. Hun lyver om sine rødder (hun foregiver at komme fra Småland), hun tilslutter sig endog disse ringeagtende turister, men endelig går det op for hende, at når hun lyver for andre, lyver hun for sig selv ... og hun bryder ud i gråd. Det er på dette tidspunkt, at hun igen bliver til Elle Marja: Hun vender tilbage til kirken, åbner Njennas kiste for at bøje sig ned over hende og bede hende om tilgivelse. Derefter går hun ud for at gå op i bjergene. Det er et rørende billede at se denne ældre kvinde med flagrende hår bevæge sig op mod bjergtoppen, på samme måde som hun gjorde som barn, for at kigge ud over landskabet — for endelig at gense sin jord, høre hjorden og gå hen mod lejren, der nu vrirler med motorcykler og ATV'er.

KONFRONTATIONEN MELLEML FORTIDEN OG NUTIDEN

Gennem tilbageblik knyttes Elle Marjas fortid sammen med nutiden. Denne konfrontation kommer til udtryk under forskellige former. Navnlig én scene gentager sig i fortiden og nutiden. Elle Marja kaldte sin søster »beskidte lap«, da hun kom for at hente hende, mens hun flirtede med Niklas: Fornærmelsen skulle vise over for Niklas og alle tilskuerne til denne scene, at hun ikke selv var same. Den unge pige kom senere hjem og lænede sig ind over søsterens seng for at forklare sig, men Njenna spillede bogstaveligt talt død. Scenen gentager sig i nutiden: Elle Marja beder om tilgivelse, idet hun læner sig frem mod sin liggende søsters ansigt, tilgivelse for sin afvisning, sin afrejse, sin foragt, men denne gang er Njenna virkelig død ...

Konfrontationen mellem fortiden og nutiden svarer også til modsætningen mellem tradition og modernitet, to tendenser, der personificeres ved de to søstre. Njenna er forblevet tro mod traditionerne, og hendes begravelse er samtidig en hyldest til den samiske kultur: smag for joik og livet som hyrde ... alt det, som Elle Marja har vendt ryggen. Det moderne liv har dog nået rensdyraverne, som nu anvender motorcykler og ATV'er, som gør dem støjende og forstyrrende for de turister, der søger ro. Bevarelsen af traditionerne fastholder samerne i en status af turistattraktion — hvilket Elle Marja meget tidligt indså, da hun råbte, at hun ikke ville være gøres til cirkusdyr — men moderniteten gør dem til et problem, idet landskabet og stilheden forpestes ... ingen af disse to scenarier er tilfredsstillende, men den svenske sociale, politiske og kulturelle dominans synes ikke at have givet det samiske folk noget andet valg.



NOGLE REFLEKSIONER

Ud over de elementer, der analyseres ovenfor, er der flere aspekter i filmen *Sameblod*, som det er værd at reflektere over.

- Spørgsmålet om minoriteter gælder naturligvis for hele Europa. Omend man heldigvis ikke længere ser lige så ekstreme tilfælde som de overgreb mod samerne, der vises i filmen, kan man helt sikkert finde paralleller mellem filmen og den aktuelle situation. Kender du til nogen?
- Gennem modsætningen mellem Elle Marja og Njenna peger filmen på modsætningen mellem modernitet og tradition. Disse to valgmuligheder synes uforenelige. Tror du, at der findes en tredje og mellemliggende vej? Kan du give eksempler?
- Njennas personlighed, som vælger at holde fast i den traditionelle levevis, synes at smelte sammen med den samiske kulturs særtræk. Er man nødt til at tage afstand fra sine rødder for fuldt ud at udtrykke den, man er?
- De allersidste billeder i filmen viser Elle Marja, der gammel og barhovedet bevæger sig fremad mellem teltene på lejrpladsen. Disse billeder kan minde om en gammel squaw i en indianerlejr i Amerika. Kan man sammenligne de amerikanske indianerstammers skæbne med samernes?

EUROPÆISKE FILM TIL EUROPÆERNE

Efter sidste års udgave, der markerede 10-årsdagen for initiativet, fortsætter LUX-PRISEN med at samle en overdådig vifte af genrer og toner gennem unge talentfulde europæiske kvindelige og mandlige instruktørers film. Europa-Parlamentet har fornøjelsen af at præsentere de tre film, der deltager i konkurrencen om LUX-FILMPRISEN 2017:

120 SLAG I MINUTTET (*120 battements par minute*),
film af Robin Campillo, Frankrig

SAMEBLOD, film af Amanda Kernell, Sverige, Norge, Danmark

WESTERN, film af Valeska Grisebach, Tyskland, Bulgarien, Østrig

Filmene omhandler aktuelle emner på en varm og intelligent måde og reflekterer over det, som Europa gennemlever i øjeblikket. De skildrer personer, som åbner øjnene for verden omkring sig og forsøger at forstå realiteterne samt de samfund og fællesskaber, de tilhører. Ved at lade filmens følelser gøre vores historier levende fremhæves kvaliteten og mangfoldigheden af europæiske film, såvel som deres betydning for skabelsen af sociale værdier og kulturelle fællesskaber. Vi vil gerne invitere dig til at komme og se filmene under den 6. udgave af LUX-FILMDAGENE.

LUX-FILMPRISEN

Kultur spiller en fundamental rolle i opbygningen af vores samfund.

Med dette for øje lancerede Europa-Parlamentet LUX-FILMPRISEN i 2007. Det ønsker hermed at bidrage til at øge distributionen af europæiske film i hele Europa og at sætte gang i en EU-omfattende debat om vigtige samfundsmæssige spørgsmål.

LUX-FILMPRISEN er et exceptionelt initiativ. Mens de fleste europæiske samproduktioner kun vises i deres oprindelseslande og sjældent distribueres andre steder, selv inden for EU, giver LUX-FILMPRISEN tre europæiske film en sjælden mulighed for at blive teksten på EU's 24 officielle sprog.

Medlemmerne af Europa-Parlamentet stemmer om vinderen af LUX-FILMPRISEN, som bekendtgøres den 15. november 2017.

LUX-FILMDAGENE

LUX-FILMPRISEN har givet anledning til at indføre LUX-FILMDAGENE. Siden 2012 har de tre film, der konkurrerer om LUX-FILMPRISEN, været præsenteret for et bredere europæisk publikum under LUX-FILMDAGENE.

Gennem LUX-FILMDAGENE indbyder vi dig til at nyde en uforglemmelig kulturel oplevelse, som går på tværs af grænserne. Fra oktober til december kan du sammen med filmelskere fra hele Europa deltage i forevisninger af de tre film på et af EU's 24 officielle sprog. Glem ikke at stemme på din favoritfilm via vores websted, luxprize.eu, eller på vores Facebookside!

PUBLIKUMS FAVORIT

Publikums favorit er en LUX-FILMPRIS, som publikum afgør vinderen af. Grib chancen for at stemme på en af de tre film inden den 31. januar 2018! Du får måske chancen for at deltage i den internationale filmfestival i Karlovy Vary i juli 2018 — på Europa-Parlamentets invitation — og bekendtgøre vinderen af publikums favorit.

SE,
DISKUTÉR
& STEM!



@luxprize



#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

INSTRUKTØR: Amanda Kernell

MANUSKRIPT: Amanda Kernell

CASTING: Lene Cecilia Sparrok,
Mia Erika Sparrok, Maj Doris Rimpi,
Julius Fleischanderl, Olle Sarri,
Hanna Alström, Malin Crépin,
Andreas Kundler, Ylva Gustafsson

FILMFOTOGRAFER: Sophia Olsson,
Petrus Sjøvik

PRODUCER: Lars G. Lindström

PRODUKTION: Nordisk Film Production
Sverige AB, Bautafilm AB, Digipilot AS,
Nordisk Film Production A/S,
Sveriges Television AB — SVT

ÅR: 2016

VARIGHED: 110 min.

GENRE: Drama

LAND: Sverige, Norge, Danmark

ORIGINALVERSION: Svensk, samisk

DISTRIBUTØR(ER): Filmbazar

Manuskriptet er afsluttet i august 2017.





© Sophia Olsson



© Sophia Olsson